

Koch

De

Cathedra-
tico.

(1764)

20
E. 18. num. 28.

CAROLI GOTTLOB KOCHII D.
DE
CATHEDRATICO
LIBELLVS SINGVLARIS

AD
VIRVM SVMME VENERABILEM
IOANNEM DIETERICVM
WINKLERVM
S. S. THEOL. DOCT. PAST. AD DIVI NICOLAI
AEDEM, ET SCHOLARCHAM, HAMBVRGI.

L I P S I A E
LITTERIS IO. CHRIST. LANGENHEMIL.

CAROL GOTTFRID SCHUBERT

CAROL GOTTFRID SCHUBERT

LICHTHARTS BILDWERK

AD

ALBUM HANNOVERIENSIS

IOHANNES DIETRICH

WILHELM RICHARD

A THEATRO HANNOVERIENSIS

ALBUM HANNOVERIENSIS

ALBUM HANNOVERIENSIS

PRAEFATIO

De usu graecae linguae in Iure Canonico.

De *cathedratico*, ex sententia auctorum iuris canonici atque ecclesiastici, peritorum, scripturo, non absonum mihi videtur a re praesente, in limine libelli, usum linguae graecae in libris iuris, ad Canones ecclesiasticos pertinentis, breuiter adstruere. Multae enim in huiusmodi generis tabulis occurrunt voces, non latinae, sed graecae originis. Hinc quaeri facile a non nemine poterit, num omnia ista recte tolerantur, an eliminanda illa, atque in romana vocabula de graecis conuertenda sint. Sunt alii quidem nihil haec, quaeque his sunt similia, curantes, parumque de eo solliciti, an graece, an latine scribatur quidpiam. Sed nimis scrupulose reliqui agunt, in romano scribendi usu omnia fastidientes, quae romana non sunt.

Decernunt in hac quaestione viri doctiores rem varia ratione, siue nostrae aetatis tempora, siue superioris et antiquioris temporis monumenta respiciamus. Nec hoc mirum est. *Tullii* etiam aetate diu multumque disputabatur de eo, num recte Graecis latina, et Latina graecis vocabulis sint miscenda. Disceptabatur de Philosophiae doctrina; num patrio sermone, an graeco, sit tractanda. Quo super argumento prolixè suam dicit sententiam *CICERO*, sub initiis libri prioris, ad Brutum *de finibus Bonorum et*

Malorum perscripti. Neminem poenitebit haec legere, siquidem Cicero recte et facete sibi statuit, sermonem patrium grauisissimi res argumenti, aequè commode de graecis conuersas, continere atque capere posse, vti fabellae latinae, ad verbum de graecis expressae, legantur, atque lectores delectent. Iuuat hoc nostra aetate, atque docet philosophos, patrio sermone in libris suis, solidioris doctrinae argumenta continentibus, deque philosophia praecipientibus, recte vtentes. Sed haec nihil ad me. De eo potius quaeritur, quid *Cicero* de promiscuo sermonis patrii, et graeci, vsu statuatur? Hic sibi non semper Tullius constare videtur. Verissimum quidem, et vel illis notum est, qui eius scripta tractant, vel euoluunt, grauisimum hunc inter Romanos scriptorem, saepenumero graecas adhibere voces*), vbi copiose, et grauiter, quid dicendum aut scribendum erat. Fatetur ipse, multa occurrere in recto scribendi genere, vbi graeca in auxilium sunt vocanda, si rotunde et sine verborum ambagibus, atque ambiguitate, quaedam exprimenda sint, quae ambiguitas nostris *aequivocatio*, sed non perite et docte satis, dicitur.

Discedit vero ab his ipse *Cicero*, vbi minus ample atque praeclare de sermone graeco sentit, et illos ridet, qui graecam linguam copiosorem dicunt, quam latinam, et denique (*Lib. III. Tuscul. Quaest.*) exclamat; *O verborum inops interdum, quibus abundare te semper putas, Graecia*: Quin immo alia occasione (*Lib. III. de Fin. Bon. et Mal.*) in hanc erumpit vocem: „Saepe diximus, et quidem cum aliqua querela, non Graecorum modo, sed etiam eorum, qui se Graecos magis, quam nostros haberi volunt, nos non modo non vinci a Graecis, verborum copia, sed esse in ea etiam superiores.” Hinc ibidem etiam, ne Graecis aliquid largiatur pluris, quam ipsi par videbatur, e vestigio scribens addit: „Quamquam ea verba, quibus ex instituto veterum vtimur pro latinis, vt ipsa Philosophia, vt rhetorica,

*) Exempli loco illud est, quod *Cicero* in medium adducit, vbi affirmat, graecum vocabulum *Sotera*, latino vno verbo exprimi non posse, sed de graeco in latino sermone ita exprimendum esse: qui salutem dedit. Ad quem locum *MANVTIVS* praeclara multa commentatur. Quin etiam elegans est *b. BENGELII* ad *CHRYSOST.* de sacerdotio obseruatio in notis p. 451-458. *CIC. Verr. 2. 154. c. 63.*

rhetorica, dialectica, grammatica, geometria, musica, quanquam latine ea dici poterant; tamen quoniam vsu percepta sunt, nostra ducamus., Haec omnia eum in finem scripta sunt, quo sua latino sermoni concilietur auctoritas, ac sibi constans permaneat. Pro re vero nostra etiam inde efficitur, multa latinis immixta graeca vocabula, vsu percepta, in quocunque doctrinae genere adhiberi posse, imprimis, vbi concinnitas, breuitas, et grauitas dicendi scribendique, id, suo quasi iure, postulare atque expectare videatur. Hinc Latium, vt inter omnes constat, ex Graecia multas repetitas voces, ciuitate donauit domestica, atque inter graecum sermonem latina nunc reperiuntur vocabula, pari ratione et iure, pro graecis ducenda.

Si quoque dicendum est, quod veritas postulat, facilius est statuere, graeca in canone ecclesiastico multo magis tolerari vocabula, licet nouitatis speciem, vsuque habeant, quam latina plurima, barbare sonantia. Excitatur etiam, hac de causa, virorum doctorum, in hoc studiorum genere occupatorum, ingenium studiumque, graeca legendi atque accurate discendi, ne, pro more hominum desidiosorum exclament: *Graeca sunt, non leguntur!* Qualis generis desidia olim audiebatur, vbi, nec sacrorum antistites graecas discebant literas, easque quam diligentissime auersabantur *). Sed de his plura dicendi, hic locus non est. Sufficiant haec in antecessum praemonere, atque Iuris Canonici auctores, ex hac saltem parte, excusatos habere; et, si etiam in hoc scribendi genere aliquid peccassent, multo tamen excusatius peccarunt, quam alii, vbi id imprimis illos defendit, quod iis temporibus scripserint plurima, in quibus inter fines imperatorum, coetui puriori praefectorum, atque eiusdem episcoporum **), graeca lingua continebatur, atque in illa ciuiles et sacrae

A 3

res,

*) Quin et graecae litterae, originēs omnium errorum, olim et genitricēs sic dictarum haeresium, habebantur. Cuius rei, praeter reliqua, aſſert testimonium b. meus pater, post fata a me venerandus, in *Obs̄ruat. Miscel. T. III. p. 209.* Lips. 1717. 8. sine nomine auctoris editis.

**) Hac de causa *Constantinus M.* vocatur ἐπιλεκτικός ναύτης ἐκ τοῦ ἁδισταύμενος. Ita

salutatur pius ille Princeps, apud *EVSEBIUM* in libris de *vita Constantini l. c. 37.* Alia occasione, vbi scilicet *Constantinus* episcopus conuiuio excipiebar, se quoque episcopum esse dixit, his verbis vsus: Vos, inquit, in iis, quae intra ecclesiam sunt, episcopi estis: Ego vero in iis, quae extra geruntur, episcopus a Deo sum constitutus. *Lib. IV. c. 24. p. III.* *ed. Cantab. 688.*

6 *Non improbatu Graeca vox in Iure Canonico obuia.*

res, ex mandatis principum, eorumque auctoritate summa, agebantur.

Quod enim in iure ciuili accidebat tunc temporis, illud simili casu in rebus ecclesiasticis euenire necesse erat. Inspiciamus modo leges ab imperatoribus, ad dicendum ius in prouinciis latas, ubi Constantinopoli summum erat praetorium, et rerum ad ciues pertinentium, regimen supremum, nonne plurima graece edicebantur, et scribebantur? *Nouellae* etiam IVSTINIANI, sacratissimi quondam dicti principis, *constitutiones*, *Authentica* quae nominantur, *graece* omnes fuerunt conscriptae, et deinde ab *Anonymo* quodam interprete in linguam latinam ad verbum sunt translatae: Licet liber, qui iam *Nouellarum* audit, IULIANI antecessoris opus sit, atque cum *Authentico*, quod nominatur, principis non confundi debet, quanquam differentia inter vtrumque, essentiam rei non tollit, eamque ingreditur, sed eandem vtrumque opus continet legum rationem et naturam. Hinc *Cathedraticum* etiam in *Nouellis*, 123. C. *si quis a. episcopus* 3. legitur. Pari passu, cum iure ciuili, canonicum plurima ex parte ambulat, ab iisdem principibus, quoad prima eius principia adornatum, postquam puriora sacra amplexi eademque professi fuerant.

Sed amplius haec non moror, et suo quemcunque ingenio abundare sino, in contrarias euntem partes.

Ad rem meam potius accedo, atque, ex ordine quae tractanda sunt, hic significanda puto. Natura vero rei postulat, vt de *cathedra* ante omnia, quae modo huc pertinent, exponam. Ad eam scilicet respicit *Cathedraticum* nostrum. Quia vero ex profana disciplina, ad sacram rem, translata est cathedra, non inutile, nec iniucundum erit, de vtraque aliquid proferre, quod ad rem meam recte conficiendam, plurimum valet. Post ea denique facile erit definiendum, quid *Cathedraticum* illud fuerit, ubi dicendum erit aliquid de *Cathedratico*, quod *enthronisticum* appellatur, atque de eo, quod *dioecesanum* audit.

SECT.

S E C T. I.

De Cathedra Veterum ex Auctorum probatorum sententia.

§. I.

Origines graecae vocis, de qua hic agitur.

Variis *cathedrae* fuit olim vsus inter Graecos aequae atque Romanos, vt testimonia, ex iis allata, loquuntur. Non tamen ita seiuncta aut seposita eius fuit ratio, vt non sine maiori difficultate, varia eius natura coniungi atque copulari posset, sed optime omnia ita cohaerent, vt cum originibus vocabuli graeci conueniant. Constat enim, et pueris notum est, hanc vocem graecam incunabula sua a *κατά* et *ἔδρα* repetere, vti plurimi rerum etymologicarum scriptores hoc nos iubent credere. Facile quoque hoc est creditu. Nisi propius quis ad *καθἑζομαι*, ex auctoritate aliorum *), quod tamen nolim, natales cathedrae referat. Eleganter etiam, pro more suo, ex originibus, vsu huius vocabuli sibi asseruisse putant scriptores isti, ad compositionem graecam respicientes, et subsellia eius generis indicantes, quae *circuncirca*, vndique, ex vtroque latere, et retro inprimis, seu a tergo munita sunt. Prouocant hic ad exemplorum copiam, vbi tale quid, huic explicationi simile, in vocabulis *catalysmus*, *cataphraclus*, et multis aliis huius generis vocabulis, inuenire sibi videntur. *Sella* esto, et vere est, cathedra. Nec mihi volupe est, de hac re subtilius disputare, quam par est. Non nihil tamen, e disciplina antiquiore, vbi variis cathedrae vsus est, hic repetere licet, quod ad *cathedram ecclesiasticam* referre necessarium erit. Sunt etiam quaedam virorum doctorum diuortia, licet leuiora, tangenda atque componenda.

§. II.

*) Remotiora haec sunt: Legatur hic pontifex Sipuntinus N. FEROTTVS, a cel. Gesnero laudatus, p. m. 964.

Cathedra, est sella angustior et laxior.

Græci scriptores habent *cathedram*, de quibus ad Romanos illos Græciæ aemulos, transiit, multis in locis nominatam. Thucydides, Xenophon, Herodianus, et multi alii de cathedra scribunt. Et si, quod res est, dicendum venit, ex testimoniis eorum apparet, illis cathedram fuisse dictam, sedile, seu sellam *angustiore*, *amplio-*
rem et laxiorem. Non est huius rei confirmandæ, et altius repetendæ, necessitas quaedam. Sufficit, vnicum excitare HERODIANI testimonium, ex quo satis clare huius rei veritas elucet. Appellatur ibi *κάθεδρα*, quæ ante sæpius *θρόνος βασιλείος*, thronus regius augustus, seu imperatorius dicebatur. Ita enim in vita *) *Pertinacis*, eiusque oratione aditali in curia, publice habita, legitur: *Ου γὰρ ἐν τῇ καθέδρᾳ, ἢ προεδρίᾳ, ἀλλ' ἐν τοῖς ἔργοις*. Dicebat hoc Pertinax, ἀνελεθῶν ἐπὶ τὸν βασιλείον θρόνον, postquam sellam imperatoriam conscenderat. Profitetur in throno regio locatus, in eumque iam inter multas anxiasque curas euectus, Imperator, quod non in sella**), sed in rebus praeclare gestis, fastigium dignitatis situm sit. Quæ vox id confirmat, quod hic confirmandum erat. Et cum hac scribendi ratione conueniunt alia. Apud Græcos enim poetas sæpius de Diis gentilium legitur, quod sint *σύνθρονοι*, iidemque *σύνεδροι*. Adeoque et *κάθεδρα*, similis throno iudicatur. Fingebant sibi gentes, a vera Deum colendi ratione alienæ, Deos adfidentes et coniunctos. Vnicuique enim Deo suus adscriptus fingebatur locus in conuentibus, qui fiebant, aut ad coenandum, aut ad sententiam in senatu ferendam. Quo super argumento multa doctè disputauit, vir eleganter doctus GEORGIUS D' ARNAUD in libello de *Diis παρέδροις*, siue *adfessoribus*, Hag. Com. MDCCXXXII. edito. Hic cathedrae vsus mihi videtur verissimus, non solum apud græcos, sed etiam latinos scriptores, secundum quem, cathedra
proprie,

*) *Lib. II. Histor. c. 3. §. 16. col. §. 11.*

**) In ea scilicet, quam conscenderat, quod ex graeca loquendi ratione apparet.

proprie, et primario quasi loco, dicta sit, illius generis sella, quae augustior, excelsior, atque supra plebeiam et vulgarem erectior, videbatur. Id ex omnibus iis patebit, quae nunc dicentur, et usum huius probatum dabunt.

§. III.

Non mollioris generis tantum sella.

Sunt scilicet viri magni nominis, principem *cathedrae* significationem in eo collocantes, quod sit *sella mollior* cathedra. Sed hoc *cathedrae* quidem potest accidere, quod sit mollioris generis cuiusdam sella; Non vero omnia, in ea mollius sedendi ratione, sunt posita. Molliora enim alia etiam fuisse potuerant subsellia, quae non cathedrae; et cathedrae fuerunt; quae non molliorem, sed duriorum quoque interdum confidendi speciem prae se tulerunt. Sunt enim cathedrae discipulorum, doctorum, philosophorum, aliorumque confidentium hominum, quibus in deliciis non fuerunt cathedrae, adeoque nec molliores. Nisi me fallunt omnia, ex hac potissimum ratione, *cathedrae* mollioribus sellis adnumerantur a quibusdam, quia foeminis illae in usu fuisse leguntur. Res in aprico est; et loquuntur veterum scriptorum, testimonia de foeminis, cathedrae ventibus. Quid vero inde? Etiam maribus cathedrae usus adsignatur. Omne sellarum et subsellarum genus aptari molliciei adsidendi poterat. Sed foeminae forte deliciis inseruientes, cathedras ideo sibi sumebant, et molliores confici curabant, quia genus erat sellarum, augustiorum, laxiorum, commodiorum, et desidiae atque voluptati inseruientium, ita, ut etiam supine et negligenter iis insidere possent. Hinc mollioris cathedrae, hinc in delicias factae supinae cathedrae, inter femineam supellectilem, mentio fit creberrima, apud rei antiquariae auctores. Nec inde, contra sententiam meam, dubitatio quaedam in medium adferri poterit, quod cathedra, *sellulae rusticanae*, ob molliem opponi, a Sulpicio Severo *Dial. II. 1.* videatur. Sed nihil a Sulpicio de molliori sedendi genere dicitur. Nec vola nec vestigium huius rei apparet ibi. De *beato Martino* hoc tantum ille praedicat, quod, pro morum simplicitate

citare atque modestia, non laxiori atque excelsiori vsus sit sella, sed villiori, tenuiori, atque depressiori. Hinc *sellulam* nominat, et *cathedrae* hanc opponit, quasi minorem maiori, viliozem ampliori, tenuiorem augustiori, depressiorem excelsiori. Haec res itaque dubitare nos non sinit, quod neutiquam cathedrae, a mollitiei foemineae deliciis sellae delicatiores fuerint dictae, sed quod recte sellae eminentiores, et laxiores fuerint. Forte conuenit apud nostrates cathedra antiquissima cum sellis nostris amplioris vsus, quae vocantur teutonice *Großwaterstühle*.*) Licet facile fieri potuit, vt, successu temporis, ratio et forma eius mutata et variata fuerit. Quae huc vsque de *cathedrae* disputata sunt in genere, firmiora redduntur ex omnibus iis, quae sequuntur.

§. IV.

Cathedra est magistrorum, et philosophorum et vel. An scribentium?

Cathedra enim, sella quippe honestior, atque augustior, ab antiquissimis inde temporibus doctoribus, magistris, philosophis et literarum amatoribus tribuitur. Amplam testimoniorum segetem veterum exhibent libri, et recentiores consentiunt scriptores, quibus semper in ore fuit vox illa trita, quam perscriptam reliquit DU FRESNE in *Glossario* p. 427. edit. Paris. T. II. vbi legitur:

*Rex solium, doctor Cathedram, iudexque tribunal
Possidet, ac sedem Praesul, Praetorque curulem.*

EX EBERDARDO *Beibun.* in *Graecismo* haec excitantur **). *Senecae* etiam aetate philosophi *cathedrarii* dicuntur, qui de cathedra philosophiae praecepta tradunt. Sunt quidem viri docti, tropice haec dici asserentes, quod philosophi scilicet tantum in cathedris de virtute garriant, parum vero de recta viuendi ratione sint solliciti. Sed haec omnia tamen probatum nobis cathedrae vsus, inter doctorum confessum, affirmant ***).

*) Sunt tamen illae et durioris, et mollioris generis, quae posteriores nostris sunt *Wistenstühle*, et reliqua.

**) in libro de *breuit. vitae* c. 10. Vmbratiles dicant alii hos philosophos,

qui quod de cathedra modo doceant, non secundum cathedram viuunt. Manet tamen cathedra sella honoris.

**) *Sidon. Lib. IV. epist. 3. vid. DU FRESNE c. l. p. 427.*

qui de cathedra perorant. Ad quae concinne scribit, *) MARTINIUS, de quo b. GESNERVS **) nil, nisi praeclarissimum iubet, *cathedra est professorum, in cathedris sedentium, quando publice docent.* Nisi enim in cathedris magistri et doctores defidissent, nec inde *cathedrarii* appellari potuissent. Alio in loco *Sidonius* meminit litterarum, aut altarium, cathedrae, quod recte viri docti explicant de dignitate, et muneribus aut professorum, aut episcoporum. In confessu literario a PLINIO ***) cathedrae nominantur, ante lectos positae, in quibus amicos collocari iusserat, ad recitationem inuitatos. Sunt quidem nonnulli viri docti, qui putant, per hanc *cathedram* intelligi machinationem, cui imponi liber, aut qua inniti scribens, possit, quam hodie *pulpita* vocamus. Sed quantum ego ex hoc, aliisque testimoniis, perspicio, non satis recte haec asseruntur, ubi modo, *usus considendi*, in cathedra affirmatur, etiam tunc, quando aliquid erat scribendum. *Scribe †) posita cathedra*, idem est, quod etiam dicitur: *Sedens scribe; Deside, et scribe.* Sedendi enim, et scribendi, modo est in hoc versu iussio, nulla mentione facta eius, quo inniti scribens debeat, aut queat. Discipulorum aut discipularum *cathedrae*, simpliciter et in vniuersum a *poetis* fortasse dicuntur, quantum mihi constat, subsellia discentium, nulla propriae cathedrae ††) habita ratione. Metro enim, quod dicunt, hic aliquid est dandum. De cathedris doctorum, de cathedris litterarum, et cathedris scholaribus, ex posterioris aevi vsu, plura congestit, iam excitatus DU FRESNE *c. l. T. II. p. 427. ed. par. MDCCXXXIII.* Addatur his celeberrimi b. GESNERI *nouus linguae et eruditionis romanae Thesaurus T. I. p. 798. sq.* An cathedrae fuerint †††) *gestatoriae,*

B 2

*) in *Etymolog.* p. 414.**) In *diff. de praecipuis Lex. latinis, eorumque auctoribus*, quae *Thesauro* praefixa legitur.***) *Lib. VIII. ep. 27.*†) *PROPERT. IV. s. 37.*††) Hinc recte cathedra pro sella posita putatur a LIPSIO, in *Elect. Lib. I. c. XIX. p. 419. ed. Plantin. 4.* Ibi ob-

seruatur, patentem sellam virorum fuisse magis, tectam foeminarum.

†††) Cathedrae vtique gestatoriae dubia non videtur assertio, si id in primis recte se habet, quod serui *cathedrarii* fuerint gestatores cathedrarum. DU FRESNE, cum aliis id affirmat, et seruos cathedrarios nominat, qui cathedras seu sellas ferunt gestatorias, gallice *Porteschai-*

toriae, vti lecticae, aliaeque sellae, alii perquirant. Veri vtique hoc simillimum videtur. Sed rem nostram haec disquisitio non tangit.

S E C T. II.

De cathedra ecclesiastica atque sacra, ex ecclesiae doctorum placitis, atque auctoritate.

§. V.

Transgressio cathedrae in ecclesiam, non ex circo.

Ex foro, et disciplina veterum Graecorum, ac Romanorum, vsus cathedrae ad ecclesiam, seu ad coetus christiani castra, abiit. Nec hoc mirum. Purior enim Christianorum coetus, ex graecis et romanis congregabatur, plurima ex parte, gentibus. Hinc graeca vocabula, graeci mores, graeca subsellia, ad ecclesiam sanctiorem transferunt. Primis inde a temporibus vestigia huius rei deprehenduntur, vel in *cathedra ecclesiastica*. Controuersia quidem videtur, satis leuis, inter viros doctos esse, vndenam *cathedra* transierit ad ecclesiam? Non nemo autumat, ex *circo* cathedram ad ecclesiam translata fuisse. TERTULLIANVS enim de *Spectac.* c. 3. videtur etiam circo cathedram tribuere. Res vero omnis liquida plane non est. Hinc eo magis nulla dubitatio adesse poterit, quin ex cathedris doctorum, oratorum et philosophorum ad ecclesias cathedrarum vsus, quaeque huc pertinent, descenderit. Nisi forte ex cathedra Mosis, cathedra Petri, et episcoporum, exstructa videatur. Res quocunque modo se habeat, ecclesiasticarum rerum conditores saltem *cathedrae* mentionem vbique iniiciunt, vbi pontifices et episcopi ordinantur, consecrantur, salutantur, atque commorantur. Ex eo factum est, vt *cathedra* proprie dicatur sedes, seu sessio

Presby-

teschais dictas p. 417. c. 1. ibi quoque affirmatur, quod apud *Martialem* iidem serui *cathedralicii* fuerint appellati. Sed hoc super argumento non constans est

doctorum virorum sententia, quod ex TVRNERO (*Lib. XXX. c. 30.*) patet, licet eiusdem interpretatio admodum torta, et nimis longe petita, videatur.

Presbyterorum sedilibus excelsior. Ita describitur ex antiquis monumentis *cathedra ecclesiastica*, apud DU FRESNE in *Glossario mediae atque infimae latinitatis*, eiusdemque noua editione, per religiosos disciplinae S. Benedicti alumnos in lucem emissâ, T. II. p. 426. Satis etiam mature, *cathedra episcopi excelsior*, in templa translata videtur, ex eo, quia in *Concilio Carthaginensi IV.* eiusdemque c. 35. cuius summam vel *Caranza* *) explicat, iubetur, *ut episcopus in ecclesia, in confessu presbyterorum, sublimior sedeat. Intra domum vero collegam se presbyterorum esse cognoscat.* Morem illum iam inde ab apostolicis temporibus, in ecclesia inualuisse, docet **) VALESIVS, et EVSEBIO fidem omnino habet, enarranti, quod thronus *Iacobi*, fratris Domini, ipsius adhuc aetate, Hierosolymis feruatus fuerit. Ipse etiam *Valesius*, quantum ego perspicio, recte tamen explicat EVSEBIUM, de Paulo, episcopo Antiocheno, a patribus antiocheni concilii, eam ob causam reprehenso, quod *βήμα* et *θρόνον ὑψηλόν* habuerit, enarrantem. Non enim id, quod in cathedra seu throno federit Paulus, taxatur, sed quod tribunal sibi in ecclesia exstrui curasset, et in eo thronum sublimem, seu tribunal ***), ex more magistratus ciuilibus, sibi collocasset. Recte itaque conuertit EVSEBII testimonium *Rufinus*, ita scilicet: *In ecclesia tribunal multo altius, quam fuerat, exstrui, et thronum in excelsioribus collocari iubet.*

§. VI.

Episcoporum thronus: cathedra: sedes episcoporum, throni quinam?

Nec a re nostra erit absonum, vbi in antiquitatis ecclesiasticae campos floridos iam delati sumus, atque enarratio rerum, in coetu puriori gestarum, cum iure canonico arctissime coniuncta, atque copulata recte putatur, vt de hoc cathedrae ecclesiasticae vsu alia aucto-

B 3

rum

*) p. m. 171.

) *Lib. VII. c. 30. edit. Cantabr. hist. Eccles. per Reading, MDCCXX. T. I. pag. 361.* Idem *Valesius* docet, cathedram episcopalem linteis stratum fuisse.*) De sede hac excelsiori *Pauli Samosatensis*, erudite multa disputat *Hugo Menardus ad GREGORII Sacramentar. T. III. Opp. edit. Paris. p. 340.*

rum, vt et *Eusebii*, proferamus testimonia. Insigne huius rei monumentum exstat in historia *) ecclesiastica eusebiana, et quidem in oratione panegyrica, seu laudatione solemnī, in templum illud magnificentum, Tyri a *Paulino* episcopo exstructum, dicta. Verba secundum graecam linguam ita conuersa fluunt. „Cum templum - - absolutum esset, thronisque altissimis in honorem praesidum, atque praeter ea subfelliis, per vniuersum templum, ordine dispositis, exornatum fuisset; postremo, sanctum sanctorum constituit.” Hic commemorantur, *ἑθόνοι εἰς προέδρων τιμὴν*, seu *cathedrae*, ab episcopis occupandae. Laicis enim, in templo sedendi, potestas nulla erat, nisi officio peracto, et stantes orationes sacras audiebant, quod *Valesius*, praeter alia, etiam colligit ex vita *Constantini M.* ab *EVSEBIO* delineata *Lib. IV. c. 33. p. 644.* Iam cathedra, erat augustior, atque excelsior sella episcoporum seu antistitum sacrorum, in templis rei christianae publicae professioni dicatis **). Nonne hic cathedrae vsus conuenit cum iis quae antea, ex literis graecis atque romanis, de eodem cathedrae vsu dicta fuere. Huius rei originem deducere videtur *EVSEBIUS* ***) ex temporibus Iacobi, cuius ante ea iam a me (§. V.) mentio facta est, et qui primus Hierosolymorum episcopus ab ipso seruatore atque apostolis constitutus dicitur. Appellatur haec sedes *ἑθόνος*. *Valesius* ad hunc locum monet, in latinorum antiquis et recentioribus graecorum templis, sedes iuxta altare, sacerdotibus, episcopo adstantibus, simulque celebrantibus, exstructas fuisse, in quarum medio *Thronus* eminentior episcopo, siue Patriarchae, si adfuerit, erectus erat. Sed dubito ego quam maxime, an Iacobi, qui frater Domini salutatur, temporibus hic mos inualuerit. Licet hoc certissimum sit, quod, post ea tempora, in primis sub efflorescentis coetus purioris auspiciis, haec consuetudo in vsu fuerit. Sublimioris huius throni meminit *GREGORIUS NA-*

ZIAN-

*) *Lib. X. c. IV. p. m. 474.* Quibus adde, quae *Valesius* ad h. l. monet. Conf. *NIC. LE MAITRE* in libro, qui inscribitur: *INSTAVRATIO antiqui episcoporum principatus* L. II. p. 198. vbi scribit: „In defuncti (episcopi) *cathedram* ac

fastigium, nouus quam citissime episcopus attollatur.”

**) *Sect. I. §. 2.*

***) *Lib. VII. c. XIX. pag. 343. seq.* edit. Cantab. saepius iam a me excitatae.

ZIANZENV S in *Somnio* de Anastasiae templo, opp. Tom. II. p. 78. Hinc evenit, vt summa in coetu sanctiori dignitas *Thronus* appelletur. Apud scriptores rerum ecclesiasticarum inde fit mentio *ἑθόνος ἀποστολικῆς*, sedis apostolicae, vti et *ἑθόνων καθεδρῶν καὶ ἀικαμενιῶν*, seu *thronorum vniuersorum et maximorum*. EVSEBII iam aetate primariae huiusmodi sedes erant: *Romana, Constantinopolitana, Alexandrina, Antiochena, Hierosolymitana*. *) Posterior salutatur et ponitur, qui primo loco nominandus, atque in principiis thronus erat collocandus. Multa docte diligenterque, pro more suo, hac super re concessit SVICERVS in *Thef. Eccles.* T. I. p. 1410.

§. VII.

Cathedrae episcopalem dignitatem indicant: Martyrologia.

Magnarum vrbium sedes episcopales *ἑθόνος* fuisse vocatos, ex his, quae dicta sunt, liquido apparet. Simili vero ratione *cathedra*, pro episcopali dignitate, satis frequenter sumitur. Insignis hic cernitur conuenientia inter graecos, et ecclesiasticarum, et ciuilium rerum gestarum, auctores. Superiori quodam (§. II.) loco ex *Herodiano* comprobatum iam dedimus, *ἑθόνον* appellari *κάθεδραν*. Idem deprehenditur in ecclesiis vsus. SVICERYM **) testem hic habemus locupletissimum, ex scriptoribus superiorum, vel antiquissimorum temporum confirmantem, *cathedram* pro episcopatu sumi. *Cathedra* etiam pontificalis scribitur apud GREGOR. TYRON. *Lib. III. hist. c. I.* Et quis nescit, *cathedram S. Petri* salutari sedem romanorum episcoporum, eorumque dignitatem, atque auctoritatem? Peruulgata et trita haec sunt: Licet recentioribus temporibus, subortis controuersis, ad alia quaedam, hic loquendi modus deflexus fuerit, vbi distincta fuerunt quae e cathedra Petri, quaeue minus, fuerint dicta et scripta. Ipse etiam DU FRESNE ***) ex veteri *Marty-*

*) Idem testatur quoque *Nouell. 123. c. 3. si quis 3.*

**) *T. II. p. 9. NIC. LE MAISTRE c. I. Lib. II. c. XI. p. 290.* „— inde sedes

et *cathedrae* exortae, quarum structura vt nullo arctiore coemto, quam episcoporum patientium sanguine compacta est: ita —, ***) *T. II. p. 426.*

Martyrologio. ad XV. Kal. Febr. *cathedram S. Petri* s. episcopatum, constituit. Addit etiam ex *Concil. Lemoricens.* *) An. 1031. Sess. I. sequentia: „Hanc etiam diem statuimus habendam, in recordatione omnibus annis, qua (*St. Marialis*) translatus est; qua etiam die Cathedra eius, hoc est, ordinatio, siue initium episcopatus eius est, non quod eadem die consecratus sit in episcopum - - - sed sicut est *cathedra S. Petri Antiochiae*, itemque *cathedra Romae*, non quod tunc consecratus sit episcopus, qui a Domino iam olim consecrationem susceperat Pontificialem, sed quia tunc primum in illa die apud easdem ecclesias sedit, ad suscipiendum super populum Dei regimen pastorale.„ Ex industria hunc apposui locum. Non quidem libet, de consecratione Petri, a Domino facta, aliquid disputare: Haec enim res satis iam explosa est. Liquido tamen inde constat *), *cathedram* appellari episcopatum, dioecelin, et sedem. Apparet etiam ex iis, quae hic dicuntur, *cathedrae* nomen et usum ad episcopos transiisse, ab imperio et potestate civili, ut thronus, seu cathedra sit signum regiminis in populum. Quae omnia expressis verbis hic leguntur. Non abs erit, hic monere, quod non in omnibus *Martyrologiis*, ad Kal. Febr. XIV. cathedrae Petri mentio fiat. Est in manibus meis *Martyrologium* ***) peruetustum MCCCCXCIX typis exscriptum, in quo memoria *cathedrae S. Petri* ad VIII. Kal. Febr. recolitur. Vbi haec leguntur: „Cathedra S. Petri apostoli ab ecclesia festiue recolitur, quia tunc b. Petrus apostolus apud Antiochiam in cathedrali honore sublimatus fuisse perhibetur - - In medio (templi) excelsum *cathedram* collocauerunt, et Petrum, ut ab omnibus videri atque exaudiri posset, exaltauerunt - - - Postmodum Romam veniens et in *cathedra* sedit - - De primo tamen honore ecclesia celebrat,

*) c. l. p. 427.

**) Plura exhibet DU FRESNE ex Notitia episcoporum Africanor. Ex Concilio Mileuitano II. can. 21. ubi etiam *Cathedrae matrices* et *Principales* nominantur. T. II. Glossar. p. m. 427. SVICER. in *Thef. Ecclesiast.* II. p. 9.

***) In 4. fol. XVI. f. Sine vlla dubitatione *Argentinae* per *Martinum Flach* typis est descriptum hoc martyrologium, quod ex certis signis colligo. Apud Graecos exinde προεδρευοντες, s. Praefides senatus ecclesiastici, vocantur Episcopi. Vid. IN. GIRONII Opus ad *Compil. V. epist. Decret. Honorii Tolos.* 1645. p. 14.

lebrat, quia tunc primo Praelati ceperunt ecclesiae loco, *potestate* et *nomine* sublimari. Tunc ergo impletum est illud, quod dicitur in psalmo: Exaltem eum in ecclesia plebis, et in *cathedris* seniorum., Haec Martyrologium, cum multa fabularum nube, stipatum vndique tradit. Sufficit mihi, ex his rebus circumstantibus probatum atque confirmatum dare, quod *cathedra*, ab antiquissimis inde temporibus, ad dignitatem episcopalem relata fuerit.

§. VIII.

Cathedralis ecclesia: cathedrari: incathedrare: Cathedra, arca, nummus.

Ipsam quoque ecclesiam *cathedralem*, sine vlla dubitatione, *cathedram* fuisse nominatam, sentio. Medii praecipue aevi hoc testantur scriptores, apud DUFRESNE *) excitati. In concilio *Africano* can. 38. cautum legitur, vt non liceat episcopo principalem *cathedram* suae parochiae negligere, et aliquam ecclesiam in sua dioecesi magis frequentare. Prohibetur itaque, ne episcopi sedem suam negligant, aut temere inde discedant. Ex eodem more etiam vox *barbara cathedrari*, vsu quodam inualuit. Dicuntur scilicet episcopi *cathedrari*, quando ad *cathedram* episcopalem promouentur, ex ea ratione, quia in ecclesiae *cathedra* collocantur, vbi consecrantur, in eaque sedentes palam ab aliis episcopis efferuntur. Hoc super more plura deinde **) commemoranda veniunt. Barbarior etiam ex hoc descendit vox, *incathedrare*, quod Graecis ἐνθρονίζω dicitur. Vsitata etiam adhuc sunt vocabula, *cathedralis ecclesia, cathedrales*, et his similia. Sedes enim episcoporum principalis, ecclesiam constituebat, et adhuc constituit, *cathedralem*. *Cathedrales* vero simpliciter pro *Canonicis* ecclesiae *cathedralis* interdum ponuntur. Dicuntur etiam *Domini cathedrales*, in choro cum episcopis, omnibus horis, et maxime matutinis, Deo communi voce psallentes. Sed satis de his. Quod *cathedra* pro *arca*, ex sententia quorundam, dicatur, res mihi videtur adhuc dubia, nec satis vsu confirmata, nisi forte sub *cathedris*, quibusdam in locis, arculae fuerint, inferiorem

C

cathe-

*) T. II. p. 427.

**) vid. §. XII.

cathedrae partem constituentes, in quibus, quasi in secretioribus atque sanctioribus locis, res nonnullae, aut libri, olim reponerentur. Quod *cathedra* nummus fuerit, aureus Francicus, in quo rex in cathedra positus conspiciebatur, ad nostram disputationem non quidem pertinet, id tamen ex superfluo nobis significat, quod *cathedrae* *) vsus honestissimus, amplissimus, atque augustissimus fuerit.

§. IX.

Cathedra sacra ex moribus nostris.

Quum praeter ea nihil fere sit, quod hic monere amplius necessum videatur, id unicum tamen erit addendum, quod *cathedra sacra* etiam in uniuersum dicatur illa, ex qua orationes sacrae fieri solebant. Ad eam vero nullo modo respicit *cathedraticum* iuris canonici, ideo, quia ad *episcopos solos* illud refertur. Non incommode quidem suggestus, *cathedra sacra* appellatur, pro more recentiorum et antiquorum magistrorum, atque doctorum, e cathedra docentium. Hinc vox enata est *Cathedram aperire*. Dicitur hoc de *candidatis* **) ministerii verbi diuini, quando ad orationem exploratoriam, pro concione habendam, admittuntur, et populo sistuntur. Est hoc ius *aperiendi cathedram*, in electoratu Saxoniae, aliisque in ecclesiis saxonis, non iuri patronatus, sed *superioritati territoriali*, quam *ius episcopale* iuris canonici magistri dicunt, adscriptum. Nihilominus ad episcopos etiam pertinet *cathedra sacra*, ratione muneris sui, secundum quod ipsis ius competit, verbum Dei docendi, tabulasque sanctiores pro concione, explicandi, quod deinde monebitur, et exempla veteris ecclesiae abunde hoc docent. ***)

SECT.

*) Rex enim in cathedra collocatus cernitur: Quod fieri non potuisset, nisi esset sella honoris; et quidem honestissimus, vsui ecclesiae scilicet dicatus, selles typus, cathedra.

**) Instar omnium hoc super argumento legendus est ill. BOEHMERVS in *Iure ecclesiastico Protest.* T. III. L. III. Tit. XXX. VIII. §. 79. f. p. 516.

***) Sect. IV. §. XVIII. Episcoporum enim quondam erat officium docere, et sacra circa sacramenta operari. Ex etiam cathedra docentis fuit dicta in ecclesia. Forma tamen immutata videtur ubi episcopi in cathedra sedentes, dicuntur, in tabulis praeceptorum temporum: Nostri vero oratores sacri, plerumque stantes publice docent, cui standi morietiam suggestus aptissimus est noster.

S E C T. III.

De cathedratico prioris generis, s. inthronisationis, dicto.

§. X.

Lex Iustiniani de Cathedratico s. Inthronifico.

Propius accedendum nunc est ad rem ipsam. Quo tamen omnia ad hoc genus dicendorum pertinentia, recte intelligantur, et ponderentur, ante omnia quantum perspicio, distincte est scribendum, de *cathedratico* prioris generis, ab episcopis soluendo, et, de *cathedratico* posterioris generis, ab ecclesiis episcopo cuique praestando. De priori extat lex et voluntas principis in legibus ciuilibus. De posteriori multa docent leges iuris Canonici. Fundamenti itaque loco ponitur illud, quod ab *Iustiniano* scriptum extat in *Nouell. 123. C. 3. si quis 3.* Ante omnia hic monendum videtur, quod vox *cathedratici* hic occurrat, ubi lex ista inscribitur: *Quid pro cathedratico dari conueniat.* Ergo omnia, quae hic leguntur, ad illud respiciunt: Verba ipsa vero significant, *cathedraticum inthronisationis*, ita fluentia: „Pro consuetudinibus illa sola permittimus ab ordinatis Episcopis, quae subsequenter praesenti legi inserta sunt. Iubemus igitur, beatissimos Archiepiscopos et Patriarchas, hoc est, seniores Romae et Constantinopoleos, et Alexandriae et Theopoleos, et Hierosolymorum, si quidem consuetudo habet, episcopis et clericis in eorum ordinatione, non minus quam viginti auri libras dari, ipsa solummodo praeberi, quae consuetudo recognoscit: plus autem ab hac quantitate nihil supra viginti auri libras praeberi. Metropolitans autem a propria Synodo, aut a beatissimis patriarchis ordinatos, et alios omnes episcopos, qui aut a Patriarchis aut a Metropolitanis ordinantur, dare pro inthronificis quidem solidos centum: Notariis autem ordinantis, et aliis, ministrantibus ei, et solenniter accipientibus,

C 2

bus,

*) A CIRONIO ad *Compil. V. p. 15.* dicitur ἐνθρονιστικόν. Ius hoc adiciale vocatur a quibusdam ἐπιθρονιστικόν. *Ibid.*

bus, solidos trecentos. Si vero ecclesiae reditus minus quidem, quam triginta auri libras per annum reddant, non minus autem, quam decem: dari pro inthronificis solidos centum: aliis autem omnibus, qui ex more capiunt, solidos 200. Si vero minus quam decem, non minus autem quinque auri libras ecclesiae reditus esse contigerit: pro inthronificis quidem dari solidos quinquaginta: omnibus autem aliis ex consuetudine percipientibus, solidos ducentos. Si autem minus quam quinque, non minus autem duas auri libras ecclesiae reditus habeat, pro inthronificis solidos decem et octo: Omnibus autem aliis ex consuetudine percipientibus solidos 24. Si autem minus tres, non autem quam duas auri libras, quantitas redituum ecclesiae comperitur, dare pro inthronificis quidem solidos duodecim, pro omni vero alia consuetudine solidos sex. Episcopum enim ecclesiae minus duas auro libras reditus habentem, neque pro inthronificis, neque pro alia qualibet consuetudine dare aliquid permittimus. Haec autem, quae praebere disposuimus, primus Presbyter ordinantis episcopi, et Archidiaconus, suscipientes, ex consuetudine percipientibus, diuidant haec. Igitur iubemus haec omnibus modis asseruari: vt non ex talibus occasionibus ecclesiae debitis praegrauentur, et sacerdotia venalia fiant. Si quis autem vltra quantitatem a nobis definitam pro inthronificis aut consuetudinibus quolibet modo praesumat accipere: iubemus quicquid plus acceperit, triplum ex rebus eius vindicari ecclesiae dantis. Sed haec pro episcoporum ordinatione dicta sint., *)

§. XI.

Verè fuit adriale: A multis est praetermissum.

Ex hac legis natura atque ratione, quam consulto et ex industria integram hic exhibui, quam locupletissime pater, *Iustinianum*, imperatorem augustissimum, de consecratione seu ordinatione episcoporum edictum dare. Ab initio enim vsque ad finem omnia referuntur

*) Ex his etiam patet, scribit laudatur CIRONIVS, cathedraticum sumi pro eo, quod ipse episcopus pro sua ordinatione et inthronificatione praefat, vbi ad *Nouel. 123.* respicit. In *Paralit. ad V Lib. Decretal. p. 209. T. XXXIX.*

feruntur ad episcopos inaugurandos, et muneribus sacris iniciandos. Ipsa legis summa nihil complectitur, quam summas nummorum rationes, qui pro ordinibus sacris episcopis quibuscunque pro reddituum cuiuscunque ecclesiae maiori vel minori quantitate, soluendi erant. Ipse Imperator etiam exacte iubet, quae vel huic vel illi, res sacras operanti, in consecratione episcoporum, exhiberi debeant. Prohibet denique, ne contra voluntatem quidpiam, lege imperatoris expressam, fiat aut geratur, addita etiam multa, si quis temere legem imperatoriam violauerit. Quod si nunc inscriptionem legis, cum legis summa, conferre velis, cathedraticum dici inthronisticum, certissime euincitur. Hinc in propatulo est, cathedraticum duplicis fuisse generis, vbi de cathedratico, episcopis exhibendo, aliae leges atque edicta principum, exstant, quod deinde amplissime erit confirmandum, quodque ab cathedratico nostro, quam longissime abest. Miror itaque quam maxime auctores, de iuris canonici legibus praecipientes, quam plurimos, huius generis cathedratici, plane non meminisse, licet nonnulli commentarios suos, multis atque spissis voluminibus, de rebus sacerdotalibus, complexi fuerint. Alii, huius legis imperatoriae titulum atque numerum excitant, sed alieno in loco, vbi de cathedratico posterioris generis, cogitandum erat. Exemplum huius rei deinde *) dabo, postquam de ordinatione episcoporum aliquid monuerim, quod ad cathedram spectat, vnde cathedraticum hoc nomen suum nactum est, quod *inthronisticum*, seu aurum pro inthronificis, dicitur in lege exhibita.

§. XII.

Cathedraticum hoc ex ordinatione episcoporum originem ducit.

Cathedraticum ad cathedram pertinere, ex moribus episcopi ordinandi constat, atque exinde est repetendum. In antiquissimis enim temporibus hoc in usu fuisse, patet, vt episcopus, perfecta consecratione in sede, seu throno episcopali, solemniter collocaretur,

C 3

*) Conf. deinde §. XIV.

tur, vt videre est apud FORTVNATVM L. I. de vita S. Martini:

Eligitur, trahitur, sacratur, in arce locatur.

vbi in arce, i. e. in throno est intelligendum, vti recte hoc monet *Hugo Menardus*, *) familiae religiosae Benedictinae sodalis. Idem eundem morem in consecratione Romani Pontificis indicat, ad *Gregorii Magni lib. sacrament.* vbi scriptum legitur: „Tunc episcopus Ostiensis consecrat eum Pontificem, Archidiaconus mittit ei Pallium; deinde ascendit ad sedem.„ Hunc in finem etiam in **) *Constitutionibus* dicitur *Apostolicis* quod ordinatus episcopus in *sua sede* collocetur. Hic etiam MENARDVS porro id confirmat, in *animaduersionibus* suis supra oratione ***) in ordinando episcopo, vbi ex codice *Ratoldi* haec exscripta sinit: „Tunc (*post ordines acceptos*) mittendus est in *cathedram*, et haec dicenda oratio: „Omnipotens „pater sancte, Deus aeternae, tu omnem ordinem dignatus es, in coelestibus sedibus ordinare, vt ait Psalmista: *Domine, in aeternum permanet verbum tuum in coelo*, angelos et archangelos suo tibi ordine mancipari; in V. T. priuilegio Moysen et Aaron, et Samuel inter eos in sacerdotibus suis, qui inuocant nomen eius, Patriarchas, prophetas ordinasti; in Nouo per filium tuum Iesum Christum Apostolos sanctos, suis ordinibus elegisti; Primum Petrum Apostolum in *cathedra* honoris, et Mathiam eiusdem consortis in Apostolatam, atque in *cathedra* honoris enumerasti, et in numero S. omnium Apostolorum euocasti, vt Spiritus S. ait per prophetam: „*In cathedra seniorum laudent Dominum*, diuino nutu aequae de aliis haec illis contigerunt. Et tu Domine, pro tua immensa misericordia in nostris temporibus da similem gratiam fratri nostro ill. ad instar sanctorum Apostolorum tuorum sedentium in *cathedra* honoris et dignitatis, vt in conspectu maiestatis tuae dignus honore appareat.„ Haec orationis formula †), episcopis ordinandis sacra, ad

cathe-

*) In notis ad GREGORII *libr. sacram.*
Opp. ed. Paris. p. 340. et 226.

**) *Lib. VIII. C. 5.*

***) cit. loc. p. 226 et p. 520.

†) Reliqua, in his precum formulis occurrentia, ad amussim veritatis reuocare, nostrarum non est partium.

cathedram honoris atque dignitatis refert plurima, quae ad ordinationem episcoporum pertinent. In hac enim consecratione episcopali *cathedra*, seu sedes occupatur, in qua dignitas episcopalis est conspicua. Ex hoc, in consecratione episcopali, more atque consuetudine recepta, vox *) *cathedrari* in usum loquendi, medio aevo, transit. *Cathedrari* dicuntur episcopi, cum ad cathedram episcopalem promouentur, et in ecclesiae cathedra collocantur, cum consecrantur, in eaque sedentes palam ab episcopis efferuntur. De hoc more, in Gallis maxime usitato, locus insignis exstat apud *Stephanum Eddium*, in vita S. Walfredi, episcopi eboracensis c. 12 qui apud DU FRESNE **) legitur, et sic se habet: „Ita, ut valde honorifice ad Galliae regionem perveniat; ibique statim conventio magna facta est, non minus quam duodecim episcoporum catholicorum, e quibus vnus erat Aegelberctus Episcopus, qui eum propter fidem suam indicatam gratanter et honorifice, coram omni populo publice ordinauerunt, et in *sella aurea* sedentem, more eorum *sursum elevarunt*, portantes in manibus soli episcopi inter oratoria, nullo alio attingente, hymnosque et cantica in choro cantantes., Haec ille; et non solum haec, sed et plura dat, cui animus est legendi, alia. Hinc *incathedratus*, *incathedrare*, *incathedratico*, dicitur consecratus, ordinatus, consecrare, consecratio. Quae omnia pluribus docet DU FRESNE cit. loco.

§. XIII.

In casus huius rei inquiritur.

Sed linquimus illa, nec ulterius inquirimus, quid sibi velit mos ille portandi cathedras: Fortasse hoc modo in Gallis suo tempore usitatum fuit. Aliis enim in locis, ex antiquissimis inde temporibus, cathedrae episcoporum minus portatiles fuere, sed throni dicuntur, et throni fuere. Ex epistola *Vrbani* Papae, *Menardus* causam profert, quare illae *cathedrae* eminentiores aliis fuerint, quando dicitur:

*) DU FRESNE cit. loc. Adde, quae ante ea §. VIII. iam dicta sunt.

**) in *Glossar. med. et infim. lat. T. II.* ed. Par. p. 428.

citur: „quod autem sedes episcoporum in ecclesia excelsa constitutae, et praeparatae esse inueniantur, in throno, *significat* speculationem et potestatem iudicandi, soluendi, atque ligandi a Domino sibi datam. Ita docet, vt H. Menardus pergit, S. Ambrosius lib. de *dignitate sacerdotali* c. VI. Nam quid aliud interpretatur episcopus, nisi super-inspector? maxime cum in folio in ecclesia editiore sedeat. Et S. Augustinus in Pf. 126. inquit: Vt in mentem reuocarent, altiore se in loco, tanquam in specula constitutos, quo oculorum acie peruigili, atque indefessa, in tutelam gregis incumbant, tanto caeteris virtute et probitate clariores, quanto magis essent sedis honore**) ac sublimitate conspicui. Idem in Epist. 203. In futuro Christi iudicio neque absidae gradatae, nec *cathedrae* - - - adhibebuntur ad defensionem. „Alia etiam forte ratio subest, quare in *cathedra*, post acceptos ordines, constituebantur episcopi, scilicet vt iudicium hoc esset, episcopum quemcunque ordinatum, id sibi muneris datum esse, inde colligere debere, vt e cathedra doceat diligenter verbum Dei. Ostendit hoc***) MENARDVS, saepissime iam nominatus, et *Pruidentium*, in passione s. Hippolyti, et *Isidororum* excitat, ad hoc confirmandum, ex quo posteriore addit versus:

Fronte sub aduersa gradibus sublime tribunal

Tollitur, antistes praedicat inde Deum.

Huc etiam respicit ill. BOEHMERVS †), vbi de *ecclesia cathedrali* commentatur, et docet, illam a *cathedra* appellari solitam fuisse: quia episcopi, quorum munus proprium et praecipuum est, docere, sedentes olim in folio et cathedra docebant, et quoties episcopi creabantur, collocari in eo throno atque folio solebant, velut possessionis cuiusdam apprehendendae gratia. Eadem in sententia est ††)

FRANCO.

*) In Not. et Obseru. ad Gregorii *Saceram.* p. 85. et 340. Prouocat etiam ibi ad Burchardum. *Lib. II. c. 10.* ANDR. ALCIATI L. de *Verb. Signif.* p. 156.

**) DU FRESNE cit. loc. p. 426. Vbi etiam excitatur *Gregorius Nazianzenus.* *Carn. II.*

***) cit. II. p. 340.

†) in *Iure Parochiali Sect. III. c. III.* §. XVI. p. 174.

††) de *sacris eccles. ministris L. VII. c. V. p. m. 367.* Pater Purpuratus IO. BONA in *lib. II. rerum liturgicarum* scribit: „Munus praedicandi proprie et praecipue ad episcopos pertinere, tum vsus veteris ecclesiae, et omnium sanctorum

Episcopo-

FRANC. DVARENVS, alique plurimi, vt plane nulla adfit dubitatio, quin *cathedra*, in episcoporum creatione atque consecratione, signum fuerit, illius muneris partis, secundum quam publica episcopis docendi facultas atque necessitas imponebatur. Sine vlla dubitatione inde etiam factum fuisse videtur, vt in Synodis, euangeliorum liber in throno collocaretur. Forte eo quoque tendit *Theodoretus*, vbi contentionem inter *Meletium* et *Paulinum* enarrat, atque in media sede euangelium poni curat, vt ex vtraque ambo illi parte sederent, et media sedes quasi doctrinae publicae conseruaretur. Non iniucundum est, haec omnia, amplius a THEODORETO *), Episcopo Cyro, perscripta atque enarrata, perlegere, atque de *Meletii* humanitate iustum iudicium ferre. Quod ad meam vero causam hac ex parte fuit, est illud, quod occupatio *cathedrarum* in ecclesia ad ordinationem atque consecrationem episcoporum pertinuerit, et signum muneris, dignitatis et potestatis eorum fuerit.

Hinc *cathedra* in iure pontificio **), pro honore et munere episcopali, recte accipitur, *c. non autem. c. placuit. c. si quis episcopus. 7. Qy. 1.* et munus eorum proprium, docere publice, erat *c. inter caetera. de offic. ord.* Et in *Dist. 86. in Praeloq.* Episcopum oportere esse doctorem, clarissimis verbis significatur.

§. XIV.

Qui auctores hic laudandi, qui minus-

De hoc *cathedratico*, quod *inthronisticum* a plurimis salutatur, nonnulli plane silent, qui de ***) iure sacerdotali veterum, et pontificio recentiori, scripserunt. De illustri b. *Boehmero* iam superiori in loco hoc dictum est, qui tantum illius *cathedratici* meminit, quod in honorem cathedrae soluitur. Alii, cum *Barnaba Briffonio* con-

Episcoporum exemplum, tum ipsa docet episcopalis consecratio, in qua dicitur: *Accipe euangelium, vade, praedica populo tibi commisso.*, T. II. Opp. p. 553.

*) In *hist. ecclesiast. Lib. V. cap. III. p. 106.* ed. Cantabr. per READING MDCCXX.

Adde SVICERVM in *Thes. eccles. T. I. p. 1216. sq.*

**) DVAREN. c. l. p. 367.

***) ROHRIVS etiam illius non meminit, in libro, qui inscribitur: *Obersächsisches Kirchenrecht.*

D

fundunt cathedraticum hoc, cum illo, quod episcopis soluebatur. Hinc *Nouellas* excitat Briffonius *) minus recte, vbi de hoc cathedratico, quod aditiale erat, non agit, sed de posteriori, et vtrumque minus accurate miscet, licet animaduerti ab illo error facile potuisset, quia in titulo, seu voce: *ἐνθρονισμῶν, inthronistica: cathedraticum*: ad *Nouellas* recte respicitur, atque dictum ibi fuit, quod hic denotentur munera, quae ab episcopis pro introitu dantur. Sed hic error ex parte modo *Briffonio* imputatur, quantum ego video, quum maxime ad eos pertineat, qui posterioribus temporibus, librum illius edere in publicum curarunt. Alias hoc *cathedraticum* simpliciter etiam *Introitus* appellatur, vnde ius *cathedraticum* gallice *droit d'entrée* nominatur, quod me monet diligentissimus harum rerum explanator, CAROLVS DU FRESNE in GLOSSARIO suo ad h. v. Sunt tamen multi viri docti, distincte et curate de hoc *cathedratico* praecipientes. Ad hos, praeter iam nominatos, pertinet CASPAR ZIEGLERVS, qui ab cathedratico posteriori diligenter distinguit prius hoc *cathedraticum*, quod inthronisticum dicitur *Iustiniano* Imperatori, quodque ab interprete itidem *cathedraticum*, vt verba b. **) ZIEGLERI fluunt, appellatur. Ex eius mente hoc cathedraticum est portio pecuniae, quam episcopi, postquam consecrati fuerant, pro inthronisatione, siue, vt nos loquimur, installatione episcopis, clericis, et Notariis, qui in consecratione aderant, dare solebant. Haecque explicatio, et sententia legis Iustinianae est verissima, et distincte res tractanda, vt inprimis omnibus praeiuit CAROLVS DU FRESNE ***) in GLOSSARIO suo, in specie de hoc cathedratico agens, atque ad *Iulianum* Antecessorem, (Constit. 115. et 431.) et Iustinianum prouocans, etiam *ἐνθρονισμῶν* vocat,

*) De verborum, quae ad ius pertinent, significatione p. 283. et 105. ed. Itteri.

c. 10. ti. 3. vid. eius *Ius Canon.* ad *Lancel.* p. 553.

**) Prouocat b. auctor ad excitatas iam a nobis *NOVELLAS*, atque ad *PETRI DE MARCA* librum, qui de *concordia sacerdot. et imper.* inscribitur. L. VI.

***) *T. II.* ed. cit. p. 430. Distincte etiam, et praeclare de hoc cathedratico agit cel. IOH STRAVCHIVS in *Annuitat. Iuris Canonici Semestr. I. Eclog. VI. c. VIII.* p. 149. sq.

vocat, seu certam pecuniae quantitatem, quam episcopi recens ordinati dabant, partim episcopis, a quibus ordinati erant, partim Clericis et Notariis, qui in ea inauguratione ministraverant; unde evidens est, praestationem istam, factam esse ab Episcopis ratione *Throni*, seu *cathedrae* adeptae, ut *Domini* DU CANGE verba fluunt. Quique hunc sequuntur scriptores, cathedraticum vtrumque non confundunt, sed suo quodque loco reponunt. Reliqua ex ipsa legis Iustinianae natura eruenda erunt.

§. XV.

Fata huius cathedratici secundum veteres.

Ad calcem huius *sectionis* necesse erit addere, quidpiam de factis huius cathedratici, quod dicunt *enthronisticum*. IOHANNES STRAVCHIVS nonnulla hoc super argumento descripta reliquit. Ante Augustissimi Iustiniani tempora, sine numero et ordine, pecunia cathedratica, soluebatur, et res adeo in abusum vertebatur, ut multi inde tumultus excitarentur, et *Gennadius*, Episcopus Constantinopolitanus *) anathemate hos abusus aliquando coercere cogebatur. Post Iustinianum vero, rerum facies, ut dixi, mutabatur, et summa pecuniae certa desinebatur, quae pro inthronisatione expedienda erat. De his vero, quibus hoc cathedraticum distribuebatur, non omnes consentiunt, nec omnes post Iustinianum in publicum emissae constitutiones inter se conveniunt. Sunt, qui negant, ordinatori episcopo ex his aliquid porrigendum fuisse. Sed ipsa *Nouella* Iustiniani aliud innuit, secundum quam episcopis, qui actum consecrationis celebrabant, nec non clericis et Notariis, qui ordinationi aderant, et literas publicas, seu diplomata, conficiebant, distribuenda pecunia erat. Post Iustinianum tamen, quod **) STRAVCHIVS monet, paullo aliter rem se habuisse, testimonia quaedam veterum docent. Invaluit enim interdum mos, ut illud, quod *en-*

D 2

thro.

*) *Ius Graeco Romanum*. Lib. III. p. 187. monens, aliud dari pro cathedratico, aliud ex consuetudine.

**) Prolixè de hoc agit cit. loc. p. 149.

thronisticum dicebatur, non ei distribueretur, qui ordinabat episcopum, sed pauperibus Clericis, vel alii, ecclesiastico quodam munere, fungenti. Quippe si locuples erat episcopatus, concedebatur, vt in eos, qui ministeriis ecclesiasticis inferuebant, atque inopem vitam agebant, velut ex beneficentia, munuscula quaedam transferrentur. Interdum etiam clericis, pro expensis itineris et comaeatus, aliquid porrigebatur, quod ex Iustiniani Nouella, nomine *consuetudinis*, dare iustum erat. Ex diuersis enim locis, sub consecrationis episcopalis actu, clerici, episcopi et presbyteri, conueniebant, et his sub titulo *cathedralici* summa nummorum concedebatur, dummodo vnus anni reditus summam, non excederet cathedralicum. Denique *), imperante *Isaaco Commeno*, anno millesimo quinquagesimo octauo, per omnes Orientis prouincias, episcopis propter ordinationem clericorum, plus septem aureis nummis Imperator non permittit, pro vniuersis ordinibus, vsque ad Presbyteratum. Integram hanc imperatoriam Constitutionem doctissimus STRAVCHIVS **), iuris exacte peritissimus vir, exhibet, quem consulere, cui volupe est, quisque poterit. In sequentibus temporibus ex iure ciuili et canonico, praeter ea, quae hic descripta sunt, nihil memoratu dignum inuenitur, quod ad cathedralicum illud spectat. Recentiores pontificum romanorum ***), in ordinandis episcopis, pro pallio, aliisque erogandis sumptibus, ad hoc dicendi genus non pertinent, taxae, quae dicuntur, et constitutiones, de quibus multi amplissime scripserunt auctores.

SECT.

*) Videtur hic cathedralicum dici, quod ab clericis consecrandis, episcopus accipiebat.

***) c. l. p. 150. fq.

****) BOEHMERI *Ius ecclesiast. T. II.* 3. 7. §. 16. p. 557. f. Conf. CIRONIVS in *Observat. Iur. Can. c. VII. p. 6.* Et in *Paratit. p. 270.*

S E C T. IV.

De *Cathedratico* Dioecesano, seu posterioris generis, episcopis erogando.

§. XVI.

Cathedraticum hoc in uniuersum quid sit, delineatur.

Restat nunc *cathedraticum* posterius, a priori distinctum. De hoc plura suggerunt iuris sacerdotalis veteris conditores monumenta. Extant etiam de illo, in honorem cathedrae episcopalis, exhibendo honorario, leges canonicae antiquitatis. Dicitur hoc *cathedraticum* *) *pensio, quae episcopis ab ecclesiis quotannis in signum subiectionis soluitur, seu pro honore cathedrae*, ut legitur in *Concilio Braccarensi* II, 2, seu pro *respectu sedis*, ut in *Concilio Rauennensi* nominatur. Plurimi rerum pontificalium periti magistri, in ea permanent, sententia, quod hoc *cathedraticum*, in *honorem cathedrae* persoluatur. Euolui hanc in rem possunt, illustris BOEHMERVS**), et quae BRISSONIVS***), STRAVCHIVS†), ZIEGLERVS††), ROHRIVS†††), aliique permulti rerum ecclesiasticarum commentatores docent.

§. XVII.

Canones et leges de hoc cathedratico latae.

Locus palmarius de *cathedratico*, ecclesiis imposito, exstat in *Can. II. Concilii II. Braccarensis* in Hispania anno 572. habita, vbi

D 3

fanci-

*) V. CAROL. DU FRESNE in *Glossar. T. II.* 428. *Cathedraticum* nuncupatur, ob honorem cathedrae episcopalis, et matricis ecclesiae, et ob consecrationis beneficium, atque etiam in signum subiectionis; vid. CIRONIVS in *Paratit. p.* 268.

**) *Iur. Paroch. S. III. c. III. §. 16. p.* 174.

***) cit. I. p. m. 105. sq.

†) in *Amoen. I. C. II. p.* 70.

††) ad *Lancellos p.* 553.

†††) In *D. S. Kirchenrechte*, vbi *cathedraticum* nominatur: ein Tribut der Cathedraler, d. i. der Ehre des Bischoffs zum Zeichen der schuldigen Unterthänigkeit, und Ehrerbietung. DVARENVS c. I. p. 369. Nullus vero horum rei momentum tangit, sed vage omnia, et sine limite, describuntur.

fancitum est, quod vero nomine Cathedralici episcopus exigere debeat, et quod praeter honorem cathedralici nihil episcopus per Dioeceses exigat. Verba ita fluunt: *) „Placuit, vt nullus episcoporum per suas Dioeceses ambulans, praeter honorem cathedrae suae, id est, duos solidos, aliud aliquid per ecclesias tollat: neque tertiam partem, ex quacunque oblatione populi in ecclesiis parochialibus requirat. Sed illa tertia pars pro luminaribus ecclesiae, vel reparatione seruetur, et singulis annis episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam episcopus tollat, lumen et facta tecta abstulit ecclesiae.” Plurima in hoc canone exhibentur, quae ad eruendam cathedralici rationem pertinent. Sed longe plura adsunt de cathedralico nomina in hoc iuris capite inuenienda, vbi ea collecta videmus, quae a sacerdotibus suis nomine cathedralici episcopus exigere possit. Circa idem enim tempus, anni quingentesimi octogesimi scilicet, post recuperatam salutem humanam**), *Pelagius* Cresconio illustri ita praescribit hanc cathedralici normam: „Illud te volumus, modis omnibus custodire, ne qui episcoporum Siciliae de parochiis, ad se pertinentibus, nomine cathedralici amplius, quam duos solidos praesumant accipere, neque compellere Presbyteros, aut clerum parochiarum suarum, supra vires suas ei conuiuia praeparare.” Ante ista tempora, circa annum 494. ***) *Gelasius* Papa Fabiano Episcopo de cathedralico indicit, vt cathedralicum non amplius exigatur, quam vetusti moris esse constiterit, et, vt a presbytero eiusdem loci exigatur, praecipit. Simul etiam cauet, ne a consuetudine, omnibus ecclesiis praescripta, decedat in his, quae die dedicationis fuerint offerentium deuotione collata. Ex *Gratiano* ibi monetur, *cathedralicum*, hic intelligendum esse, quod auctoritatibus Pontificum episcopis exigere permissum esse statuitur, praeter medietatem, vel tertiam partem oblationum, quae etiam pro varia ecclesiarum consuetudine, ex praemissis auctoritatibus, episcopo debetur: nec illam partem oblationum omnium generaliter intelligendum

*) 10. qu. 2. c. 1. p. 274. ed. Iur. Can.
op. Fr. Pithoeorum.

**) 10. qu. 2. c. 4.

***) 10. qu. 2. c. 4. et f.

dum esse, sed vel anniuersariae Dedicacionis, vel quorundam etiam solemnium dierum, prout inter episcopum et sacerdotem tempore dedicacionis conuenisse constat. Cum his omnibus consentit *conci- lium* *) *Toletanum VII. c. 4.* in Hispania circa annum 646. post N. S. celebratum. Prohibetur ibi, ne parochianae ecclesiae prae- grauentur exactionibus episcoporum, quod saepe ad exinanitionem extremae virtutis ecclesiarum factum fuerit, nec amplius quid, quam duos solidos vnusquisque episcoporum per singulas dioecesis Basili- cas iuxta Synodum Bracarensem, annua illatione sibi expetat inferri. Insuper **) *Pelagius*, antea nominatus, alia occasione de episcopo ci- uitatis Syracusanae memorat, ipsum promississe, nunquam se a quoli- bet suae dioeceseos Presbytero ultra *duos solidos cathedratici* nomine petiturum, nec per quamlibet aliam occasionem quidquam in eius se dispendio esse gesturum. Post ea tempora circa annum 1218 aliud, sed eiusdem tenoris, reperimus *Honorii*, hac super pensione annua testimonium, ex quo patet, illis temporibus ab episcopis *Synodatici*, seu *Cathedratici*, nomine duos solidos esse recipiendos. Sub idem tempus ab *Innocentio III.* ***) constituebatur, vt circa donationes episcoporum, praeter *cathedraticum*, omnes proventus in ecclesiae fructus conuertantur. De *Alexandro III.* †) circa annum 1180. legitur, ipsum prohibuisse, ecclesiae exactionem imponi, praeter *cathedrati- cum*, et iura omnia, quae aliis ecclesiis imponuntur. Sub eodem ††) etiam prohibitum legitur, ne quis episcoporum pro Chrismate ali- quid nummorum exigat amplius, quod *cathedraticum*, aliquando paschalem praestationem, interdum episcopalem consuetudinem, appellare voluerit †††). Haec ne in posterum fiant, sub poena or- dinis, et dignitatis certo amissurae, prohibuit.

§. XVIII.

***) 10. qu. III. c. 8. §. *inter caetera*. Annua hic *cathedraticum* nominatur pen- sio. Nescio hinc, quid sibi velit CI- RONIVS, scribens, quod episcopus *cathedraticum* urgente necessitate tantum exegerit. *Paratit. p. 88.* Sed haec sine auctoritate et fundamento asserit.

**) 10. qu. 3. c. 10.

***) *De offic. ind. ord. c. 16. conqueren- te oeconomio*

†) *De donat. c. 7. Pastoralis offi- cii*, vbi videatur *CVIACIVS*.

††) *De censib. c. 9. Cathedraticum* ergo, et pia consuetudo, non damnatur, sed praua exactio. *CIRONIVS ad Com- pilationem V. p. 15*

†††) *De Simon. c. 16.*

§. XVIII.

Cathedraticum hoc ad episcoporum munus respicit, quod triplex est.

Haec sunt testimonia fere omnia, quae iuris sacerdotalis et pontificii conditores scripta nobis, in *Corpore I. C.* reliquerunt. Vt tamen recte percipiatur, quo hoc cathedraticum, episcopis soluendum, respiciat, in vniuersum hic monendum, et sicco pede praeterendum non est, haec omnia ad episcoporum pertinere dignitatem, et munera. Ex populari legum canonicarum sententia tria huc referunt capita, omnem episcoporum potestatem constituentia, scilicet *ordinem* primo, deinde *legem dioecesanam*, et denique *iurisdictionem*. Ad *ordinem* refertur *), ius docendi verbum Dei, et administrandi sacra. *Decret. P. III. de consec. dist. 1. cap. sicut non alii*. Pertinet ad ordinem episcopalem, ius ligandi et absoluedi. Ius scrutini, siue examinis: Ius denique ordinandi, introducendi, et inuestiendi, vt dicunt. *Decret. p. 2. Cauf. 16. c. peruenit. P. I. Dist. 24. C. quando C. praeterea cum sequentibus extra de Iure Patron. Dist. 25. c. perlectis §. ad Episcopum*. Referunt quoque ad ordinem episcopalem, ius aedificandi sacra loca, auctoritate propria, vel etiam indulgendi, vt alii aedificent. *Decret. P. 3. dist. 1. c. nemo ecclesiam*.

Ad *legem dioecesanam* pertinere volunt, dispositionem, administrationem, ac gubernationem rerum ac bonorum ecclesiae, tam mobilium, quam immobilium *c. sic quidam seq. 10. qu. 1.* Eorum, quae iniuste alienata sunt, vindicatio. Refertur eo canonica obedientia **) ac subiectio, quam omnes tam Laici, quam Clerici, ex dioecesi episcopo praestare tenentur. ***) Constitutio prouisorum circa bona ecclesiastica, et rationum repetitio, inspectio in domus religiosas, quoad disciplinam et administrationem: †) (T. X. de relig. Domibus). Perceptio ac distributio decimarum: Retentio canonicarum

*) De quo superius paullo scriptum est. §. XIII.

***) C. conuergente X. de off. iud. ord.

***) l. inueniens 14. c. de sacro sanct. eccles.

†) C. decimas 16. qu. 7.

nonicae portionis, siue quartae: (c. conquerente X. de off. iud. ord.) Visitatio ecclesiarum *) Conuocatio Synodorum in sua dioecesi, (c. annis dist. 1s.). Nam indictionem concilii oecumenici ad summum Pontificem pertinere putant, pontificiis sacris addicti scriptores. Episcopus tamen in synodo dioecesana canones potest constituere, qui vim habent intra prouinciae suae fines, exceptis negotiis magni momenti, et quae fidem concernunt. Haec enim referuntur ad sedem apostolicam. Pertinet eo denique, ex nostris inprimis temporum moribus, functio *cancellariatus* in Academiis, et reliqua.

Ad *iurisdictionem* **) episcopalem pertinet episcopalis audientia, quam dicunt, secundum quam episcopus in tota sua dioecesi causas clericorum criminales et spirituales cognoscere, et per sententiam dirimere potest. In antiquioribus quidem, et superioribus saeculis, Clerici et Monachi coram iudice ciuili, quem saecularem dicunt, forum habebant. (l. omnes 33. Cap. de episc. et Cleric.) Res vero omnis aliam deinde faciem induebat, ubi Principes et Imperatores, rei christianae professioni addicti, summa rerum potiebantur. Ex horum gratioso, in sacerdotes animo, atque propensa voluntate, omnes rem sacram administrantes, a foro ciuili arcebantur, atque episcoporum iudicio permittebantur. Episcoporum erat ***) poenas ecclesiasticas et canonicas decernere: clericos ab officio et dignitate suspendere: censuram ecclesiasticam exercere in omnes dioecesanos, tam laicos, quam clericos, quos dicunt: absolueri a iuramento illicito, et vi extorto: dispensare de gradibus, non iure diuino, sed canonico prohibitis, et quae sunt reliqua. C. si vero c. cum quidam X. de iureiurando. C. qui circa X. de conf. et affin.

§. XIX.

Summa episcoporum inspectio: Episcopi ciuiles; Eminentia varia.

Sed quorsum haec omnia? Omnia ista eo pertinent, vt ex diuersis hisce episcopalis dignitatis atque muneris partibus, *cathedratici* modo

*) c. relata cum seq. 19. qu. 1. c. cum pisc. et cler. C. iurgantium X. de sententia. Apostol. §. prohibemus X. de Censibus.

***) C. presbyteri X. de poenis c. tuarum X. de priuileg. et excuf.

***) l. cum Clericus 25. C. de e-

modo nominati vera ratio sine negotio eruatur. Episcopus scilicet in rebus sacris atque ecclesiasticis primas tenet partes, intra fines agri seu provinciae suae, quo curet, ne detrimenti quidpiam ecclesia capiat, et ut omnia recte atque ex ordine gerantur. Hac de causa episcopus dicitur *) *Superinspector, Inspector, Speculator, Custos*, ut omnia inspiciat atque custodiat, quae ad gregem sibi commissum pertinent, et in specula quasi semper sit constitutus, ut vigil sagacissimus atque fidelissimus.

Hoc nomine etiam in antiquissimis temporibus, a Graecis et Romanis salutabantur antistites rerum civilium, quod etiam **) MENARDVS, Benedictinae disciplinae quondam alumnus, praeter alios viros doctissimos, monuit. Sic praefectus et custos urbis, sic ille, qui panem, ceterisque rebus venalibus praestit, episcopus salutatur, inter ciues suos. Prius tradit *Harpocration*, docens, Athenienses illum nominasse praefectum et custodem urbis alicuius, ipsis subditae, qui ad eam, inspiciendi gratia, mittebatur, ea nimirum, quae a singulis ibi gerebantur. A Laconibus istum *Αποστον* appellatum fuisse constat. Etiam apud *Plutarchum* in *Numa* mentio fit episcopi sacrarum virginum. De summo enim Pontifice scribitur, teste MENARDO, quod fuerit *ἐπισκοπος τῶν παρθένων ἱερῶν*. Posterius illud, quod episcopus, venalibus rebus qui praestit, nominetur, in *l. vi. ff. de munere et honore episcoporum* legitur.

In aprico itaque est, translatum fuisse illud nomen, ab illo dicendi genere, in ciuitatem Dei, in qua *) episcopus rebus diuinis et sacris, in vnaquaque ciuitate atque agro, praestit. Vti vero in rebus civilibus, *curatio* et potestas varia et diuersa erat, ita idem illud accidit in rebus sacris. Obseruandum tamen est, veteribus *ἐπισκοπή* in ecclesia non fuisse nomen *dignitatis*, aut *potestatis*, sed *curationis* et *administrationis*. Hinc fiebat, ut *ἐπισκοπή* illa, seu *curatio* ad profectos illos, seu ecclesiae presbyteros referretur **), qui administrationem, rerum sacrarum atque ecclesiasticarum, suae curae commissam habebant,

*) H. MENARDVS c. I. p. 500. AMBROSIVS de dign. sacerdot. c. VI. sup. §. XIII.

**) Ad GREGOR. lib. sacr. Opp. T. III. p. 225. et 758 vid. etiam SVICERVS in *Thef. Eccles. I. p. 1178.*

***) IVL. POLLVX L. VIII. c. 1.

†) ISIDORVS PELUSIOTA Ep. CCXVI. L. III. p. 342. Olim tamen inter episcopum et presbyterum, ut constat, nulla erat differentia. Act. XX. 17. 28. Tit. I. 5. 7.

bebant, et ab illis distinguebantur doctoribus, qui in doctrina et oratione operam ponebant. Hoc pulchre conuenit cum graeco. Ibi enim in vniuersum ἐπισκοπος nomen curae, sollicitudinis atque tutelae, non imperii atque potestatis erat; Iis vero temporibus *), vbi cathedralatici nomen et vsus inualuit, episcopi nomen, et dignitatis atque potestatis, et curationis atque administrationis erat. †)

§. XX.

Cathedralatici vera ratio; pro iis scilicet soluendum erat, quae ex officio erant expedienda.

Vera etiam exinde cathedralatici ratio aestimari potest, nisi me fallunt omnia. Ad cathedram enim episcopalem quum summa sacrarum rerum agendarum et procurandarum, quatenus episcopus in vrbe, et agro suo, procuracionem rerum sacrarum habebat, recte referretur, potuit non fieri, quin multa opera, labor et studium in hac rerum administratione, et summa procuracione poneretur, sacrarum scilicet atque ecclesiasticarum. Praeter enim docendi munus, in doctrinam etiam et mores commissi gregis episcopis erat inquirendum *): ecclesiae visendae: reditus ecclesiastici administrandi: eorum rationes examinandae, aliaque. Pro his laboribus, suis temporibus conficiendis, ego quidem puto recteque existimo, quod episcopis cathedralaticum dictum, a singulis ecclesiis fuit solutum, atque auctoritate pontificum, quin et legibus principum munitum et confirmatum, ita vt nulla ratione hoc pensionis annuae genus, episcopis soluendum, recusari et retineri ab ecclesiis potuerit: Videtur etiam huius rei umbra quaedam superesse, in partibus episcopalis dignitatis inter puriorum sacrorum

E 2

eccle-

*) SVICERVS in THES. ECCLES. T. II. p. 1172. GISB. VOETIVS in Politica ecclesiast. P. III. Lib. I. Tr. II. C. II. p. 91. vbi episcopus *visitator* salutatur.

**) Improprie reges fuisse episcopos dictos, iam supra in Praef. est monitum. Est etiam ἐπισκοπεῖν, militare verbum, hinc dictum, quod qui se profiterur, ducem exercitus, ἐπισκοπεῖν, i. e. despiciere debeat ne quid desti vexilli sui militibus. *Ilias* 52. v. 729. *Erasin.* in *Ecclesiaste* I. p. 47.

Graeci etiam habebant ἐπισκοπὸς ἀγώνων, seu certaminum moderatores, quia prospiciebant, vt omnia recte atque ordine agerentur. A Plutarcho, Suida, aliisque graece doctis viris, episcopus dicitur, qui ἐπίπτης, seu κατάσκοπος est. Vetus Scholiastes per ἐφόρος aut φύλακας interpretatus est ad HOM. *Ilias* X. v. 235.

***) BALSAMON ad Can. LVIII. *Apostol.* p. 263. Ad Can. XIX. Conc. Nic. caen. II.

ecclesiae focios, quae *) *Superintendentis* nomine et munere continentur. Nec sine ratione factum esse existimo, quod episcopi multis variisque nominibus insignirentur, ob plurimas scilicet variasque muneris ipsorum partes. Plurima collecta exhibet *Suicerus* **), ex quo apparet, quod episcopus fuerit dictus *ἡγῆτωρ, ἑωρος, ἱεροτελεσῆς, περιουρῆς* ***), et quae his sunt similia. Quia itaque multa episcopis erant expedienda; quae *ex officio* vt dicunt, peragenda erant, non inique illis cathedralicum, in honorem cathedrae, per singulos annos soluebatur.

§. XXI.

Sententia mea confirmatur: Brissonius notatur. Quinam soluerint C. quaeritur?

Confirmatur mea sententia ex eo, quod in *Canone II. concilii II. Braccarenfis* expressis verbis de *cathedralico*, episcopo, per *Dioeceses ambulanti*, soluendo, dicatur. Ergo episcopus per prouinciam suam ambulare, ecclesias inuisere, redditus ecclesiae curare, eorum rationes exigere, et reliqua administrare debet. Ergo illi etiam pro hac inspectione ephorali cathedralicum debetur. Forte etiam quotannis erat soluenda haec pensio, licet quotannis obambulatio ista exacte fieri non potuisset. Nam *cathedralicum*, honor cathedrae, appellatur, quo non tam labores episcopi erant compensandi, quam honor ipsi habendus, et reuerentia atque obseruantia debita praestanda fuit. †)

In eo etiam plurimi rerum ecclesiasticarum scriptores consentiunt, quod cathedralicum fuerit, in honorem cathedrae, distributum;

Licet

*) Multa illis *ex officio* esse expedienda et ZIEGLERVS, in *Superintendente* docet, et *Corpus Iuris ecclesiastici Saxonici*, monet. Principes vero, pro *cathedralico*, varias immunitates et pensiones largiores, quam reliquis verbi ministris, concesserunt, *Superintendentibus* plurimis, qui multis in locis Protestantium etiam nunc Episcopi saluantur

**) In *thes. eccles.* T. II. p. 676. I. p. 1314 1397. 1444.

***) De nomine qui dem *περιουρῆς* alii aliter sentiunt. Eruditam atque amplam obseruationem de hac appellatione nobis exhibet AEGIDIUS MENAGIUS in *Aemuenit. Iur. Civ.* C. XXV. p. m. 212. 218.

vbi quidem non episcopum, sed visitatorem singularem, intelligit per *περιουρῆς*. Forte aliis aliter temporibus res se habuit, quae ad censum meum hic non pertinet.

†) Videantur, praeter auctores iam antea excitatos, LYNCKIUS de *iure episc.* c. 10. n. 65. BARBOSA de *iure eccles.* Lib. III. c. 20. n. 10. vbi etiam taxa Cathedralici examinatur. De iure vero Cathedralici multa congeffit: RENATUS CHOPINUS L. 2. de *Sacr. polit.* Tit. 7. NIC. LE MAITRE lib. 2. de *Iuribus et Censibus Episc.* c. 2. 3. INNOCENT. CIRONIVS in *Paratit. Decret.* L. 5. tit. 39. qui laudantur etiam in hoc scribendo genere apud CAR. DU FRESNE p. 430.

Licet non examissim describant veram eius rationem, usum et finem. Pauci admodum sunt, qui aliter sentiunt. Inter hos B. BRISSONIVS*), et, ex quo ipse hausit, vir quidam iuris peritus, fuit. Existimarunt ambo, non in honorem cathedrae et usum episcopi, sed ad *reparationem ecclesiae*, ut B. B. scribit, cathedraticum erogatum fuisse. Verba ita se habent: „Cathedraticum regulariter et communiter denotat id, quod Clerici suo Episcopo quotannis honoris cathedralis causa pendunt, hoc est, duos solidos, quos episcopo debent singulae ecclesiae. Idque vertitur in reparationem ecclesiae, non in honorem throni et cathedrae suae.„ Haec ille. Nec sine causa verba ipsius integra huc transcripsi. Nonnulla enim hic sunt monenda. Primo enim, sine ratione statuit BRISSONIVS, cathedraticum ad reparandas ecclesias esse solutum. Auctoritates, ad quas prouocat, nihil huius rei confirmandae continent. Superiori loco (§. XVII.) etiam omnia rei capita in medium protuli, ex quibus sine vilo negotio confici potest, nec leges principum, nec canones Conciliorum, nec Pontificum mandata, tale quid in se continere. Et quid opus erat, episcopo ad reparandas ecclesias, ex ecclesiarum fructibus, porrigere cathedraticum? Nonne commodius meliusque erat, ecclesias suos redditus retinuisse secum, ut suo tempore reparatio, si quae erat, inde fieret? Quid pertinebat ad episcopum, quod ad ecclesias reparandas? Nonne etiam episcopo erant quaedam concedenda, ex ecclesiarum redditibus, ut haberet, unde pro dignitate viueret, in primis cum ipsi etiam aliquid laboris,**) ex ecclesiarum redditibus, seu fructibus, accresceret. Deinde arguendus est BRISSONIVS ea de causa, quia cathedraticum, dicit, honoris cathedralis causa esse solutum, et statim addit: *non in honorem throni, seu cathedrae suae*. Quam minus constans sibi est vir elegantissime doctus? Quod primo affirmat, deinde negat. Denique ambigue scribit ipse primo: „*Clerici soluebant cathedraticum*:„ et deinde: ecclesiae singulae pendebant episcopo cathedraticum. Quinam fuere pendentes? An clerici, ex pensionibus suis annuis, an ecclesiae, ex suis fructibus?

E 3

ctibus?

*) De verb. signif. p. 205. edit. ITTERRI. c. 21. Episcopus ex his, quae de Cathedratico, vel ecclesiarum consecrationibus

**) In rem meam quadrat, quae C. DU FRESNE excitat ex *Arnoldi Lubec. L. III.* 430.

ſibus? Nihil certi ex *Briffonio* liquet. Conſtat tamen ex fundamentis huius rei, eccleſias cathedraliticum perſoluiffe, per manus forte clericorum et preſbyterorum. Hoc modo conciliari omnia facile poſſunt, quae inter ſe, ex ſuperioribus rem circumſtantibus rationibus, pugnantia, et minus conuenienter ſcripta videbantur. †)

§. XXII.

Solidi duo qui fuerint: Cathedraliticum an Synodaticum fuerint?

Duo adhuc reſtant, paucis enarranda. Primo enim quaeritur loco, in qua nummorum ſumma cathedraliticum hoc conſtiterit? Reſpondetur quidem recte, ex canonibus, atque legum verbis, duos ſolidos fuiſſe quotannis perſoluendos. Ex conſtitutione enim *Pelagii*, atque *Concilii Braccarenſis* II. can. II. placuit, duos ſolidos nomine Cathedralitici venire. *Honorius* etiam edicit, duos*) ſolidos eſſe perſoluendos in honorem cathedrae. Sed quaeritur, quales, cuiusque generis fuerint ſolidi? De hac quaefſtione inter ſe non conſentiunt ſcriptores canonici iuris, et rei nummariae auctores. Doctiſſimus STRAVCHIVS ex Compilatione V. ita ſe exprimente, reſpondet: *Duos ſolidos fuiſſe Lucenſis monetae*. MARQUARDVS FREHERVS cenſet, monetam aeream fuiſſe in uſu. Monet hic recte STRAVCHIVS **) ſolidos fuiſſe, vel Francicos, vel Romanos: Ad normam enim atque ſimilitudinem ſolidi aurei, qui ſub *Conſtantini M.* ſucceſſoribus duodecim milliarienſibus aeſtimabatur, percuiſſe Francos argenteos, quos duodecim denariis aeſtimaffe perhibent. Viginti ſolidi, pergit ille, faciebant libram argenti, vt Romani, ſexaginta milliarienſes. Solidus ergo Francicus erat milliarienſium trium. Sed de hac ſolidorum ratione amplius non erit diſceptandum a nobis, ſed auctoriſibus rei nummariae res omnis erit relinquenda ***).

Altera

†) Inſigne erat beneficium, ubi eccleſiae a *cathedralitico* iſto perſoluendo liberabantur, quale a CLEMENTE VI. 1346. templo O. S. Vitebergae concedebatur. Vid. M. FABERS *Nachricht von dieſer Kirche* C. III. p. 52.

*) Nec augendus erat ille cenſus, in honorem cathedrae reddendus, DESSELII *Erotem.* l. c. p. 378. Non ſine fructu et-

iam hic legitur CIRONIVS in *Parat. Tit.* XXXIX. p. 270.

**) In *amoenit. Iur. Can. II. Eccl. IX. p. 70.*

***) Plura qui deſiderat noſſe, adeat GRONOVIVM de *ſeſtert. Lib. III. c. 6. GVIL. BVDAEVM de Aſſe et partibus eius Lib. V. p. 393. ſq.* edit. A. RECHENBERGII. GASSENDVM in *vita Peireſcii* p. 73.

Altera quaestio circa cathedraticum nostrum haec est: Num cathedraticum fuerit Synodaticum? Ita videtur nonnullis, nec desunt scriptores, hanc quaestionem affirmantes. In hunc censum, BOEHMERVS *), ZIEGLERVS, aliique sunt referendi. Sed quantum ego perspicio, res satis non liquet. Ex verbis enim Honorii, antea iam descriptis, (§. XVII.) nihil horum apparet, vbi scilicet interpretatio recta et magis certa, synodaticum et cathedraticum non coniungit, sed disiungit, adeo scilicet, vt duo solidi pro **) synodatico, si synodus habentur, et duo solidi pro cathedratico soluantur. Prohibetur scilicet, in vtroque casu, super praescriptos solidos, nihil nummorum ecclesias soluere. Si qui tamen aliter senserint, sentiant: sed rationes etiam sententiae suae proferant, quam adhuc desideramus.

§. XXIII.

C o n c l u s i o.

Haec sufficiant, ex antiquis temporibus, inprimis medii aevi consuetudine, de cathedratico dixisse. Constat ex his omnibus curam habuisse principes, et ecclesiae proceres, vt ecclesiae non onerentur, vltra modum: vt Clerici et Presbyteri honorifice alantur; vt episcopis etiam pro dignitate viuere daretur, atque lubentissime concederetur. Apparet vero etiam ex his omnibus, tantas opes in cathedras episcoporum non confluisse, quanta nostris temporibus in eas congeruntur. Melioris fortis tempora nobis summum Numen concedat, quod exoptamus, vt *cathedraticum* large iis erogetur, qui, verbum Dei, artes et scientias, docentes, in superioribus et inferioribus cathedris, rei publicae omni consulere recte videntur, quo inter pacis nunc recuperatae tempora, virtus non cathedratica, sed vera, exurgat, altosque radices in dies feliciter agat!

Et

*) Vtrumque etiam confundit I. HILDEBRANDVS de *iuribus episcopalibus* §. XXVIII.

**) Plerosque etiam hoc cathedraticum cum iure visitationis, quasi vnum idemque esset, confundunt, quos tamen INOC. CIRONIUS recte reprehendit, atque rationes affert, quae suadent, cathedraticum omnino a iure visitationis esse diuersum. In *Paratit.* p. 268. sq. Ibi mo-

netur, antiquitus portionem quartam decimarum vel oblationum episcopis pro cathedratico fuisse datam. Postea tamen ipse CIRONIUS cathedraticum cum *Synodatico*, et *Paschali praestatione* confundit, quod perperam fecit. Ibid. p. 269. sub finem. Deinde tamen recte obseruat, hoc cathedraticum omnino diuersum fuisse ab illo, quod *embriasiasticum* dicitur. et a procuracionibus, quae ad viaticum pertinebant, p. 270.

Et haec habui, quae de Cathedralico scriberem. Plura addere non licuit. Distento enim mihi laboribus, non nisi raro contingit, his deliciis literariis frui. Interea non est, quod mireris **VIR SVMME VENERABILIS**, me, de cathedra alienum, de Cathedralico commentari. Ad **TE** pertinet **VIR EXCELLENTISSIME**, totum hoc argumentum, tota haec dissertatio, ad **TE**, inquam, qui ex Cathedra sacra, ad coronam in coetu sanctiori splendidissimam, reipublicae illustris, verba facis. De Cathedra doctrina **TVA**, ceu fulgur, maleolorum aciem perstringit, et ad plurimas provinciarum partes penetrat. Et, quid amplius? perinvitine ad **TE VIR SVMME VENERABILIS**, cathedralicum ubi, aliquot abhinc annis, cathedram episcopalem nostrae professionis religiosae, apud Hildesenses exornabas? Quin etiam beatus pater meus de cathedra sacra docuit, et in cathedra episcopali antistes rerum sacrarum in vrbe, cui nomen est*) Episcopi ab insula, per tredecim fere annos, regia auctoritate constitutus, sedit. Adhaec, et, quod maximum est, mearum iudicavi esse partium, ut grates **TIBI** persoluam debitas. Publice de gente mea, **VIR EXCELLENTISSIME**, ut ita dicam, meritus es. Publice iam testificari liceat, quantum apud me ponderis habeat benivolentia **VIRI** in tanta celebritate versantis. Laetatus nempe sum quam maxime, et adhuc laetor, **TE**, **VIR SVMME VENERABILIS**, in animaduersionibus tuis criticis et philologicis, et quidem P. III. p. m. 783. beati parentis mei memoriam tam honorifice recoluisse. Gratulor cineribus, quos pie colo, de Praecone tam egregio. Gratulor mihi, cui tam insigne patris optimi monumentum intueri contingit. Accipe **VIR EXCELLENTISSIME** cathedralici loco hunc libellum leuidensem: Accipe vota animi, venerationis, gratitudinis, pleni! **SVMMS ILLE RERVM ARBITER**, qui **TE** in cathedram ecclesiae amplissimam in republica patria collocavit, **TIBI** sit optimum felicissimum cathedralicum. Sit **TIBI** praemium laborum largissimum. Seruet et circumdet **TE** sua custodia per longam annorum seriem in cathedra honoris. Gentem **TVAM** celeberrimam, et ab antiquis inde temporibus splendidam propaget, propagatam augeat, auctam perpetuo fortunet! Secundet **DEVS** secundas **TVAS** nuptias, faustamque ac felicem esse iubeat, Sociam vitae coniugalis praenobilissimam, lectissimam! Largiatur **TIBI** natos eruditionis **TVAE** et virtutis aemulos, **TE** que non nisi post grandaeuam senectutem ad cathedras beatorum auocet. Dab. Lipsiae Cal. Ianuar. Anno post. repar. sal. **MDCCLXIV**.

*) Bischofswerda.

ULB Halle
005 360 846

3

B.I.G.

Farbkarte #13

E. 18. num. 28.

CAROLI GOTTLOB KOCHII D.

DE

CATHEDRATICO

LIBELLVS SINGVLARIS

AD

VIRVM SVMME VENERABILEM

IOANNEM DIETERICVM WINKLERVM

S. S. THEOL. DOCT. PAST. AD DIVI NICOLAI
AEDEM, ET SCHOLARCHAM, HAMBVRGI.

P. 383

Hr
3504

L I P S I A E

LITTERIS IO. CHRIST. LANGENHEMIL.